

## «Коранымашым чоныштыжо ашнен огыл...»

*1994 ий, 28 сентябрь... Вич ий ончыч, тиде кечын, 22 шагатат 30 минут ден 23 шагат коклаште, России Федерацийын сулло да Марий Эл Республикын заслуженный артистше Геннадий Романович Копцевын умыржо лугыч лийын. Тудым кузо дене шурен пуштыныт...*

*Геннадий Романович, кеч ылышыштыже поро ден осал, чаманымаш ден ужмышудымаш, пагалымаш ден коранымаш иквереш коштыныт гынат, пурымашыже умбак вуйым шияш вашкен огыл. Тудо илен. Йосо годым воштылын, коранyme годым чаманен, ужмышудымын ончышым йоратен, икманаш, корго йукшым колышт, шке чынже почеш илен... Илен Айдеме! Геннадий Романовичын пелашыже Тамара Кузьминична КОПЦЕВА каласкала:*

— Гена дене коктын ме ик ял гычак улына. Памар Курыктур гыч (Волжский район). Мыйже туддеч вич ийлан изирак улам. Изинек эре пырля. Мый вуд деке ошкылам, тудо мия — шомакым пелештет. Капка ончык лектын шогалам - тудым ужам. Вет ик порт гоч веле иленнаже. Аважымат сайын паленам, мончаш пурашат мемнан деке коштеш ыле. Ешыштышт аваже, тудо да кугурак изаже лийыныт. Ачаже сареш колен, офицер лийын. Гена пеле тулык кушкын. Ачажым ужынат огыл, мушкыресш кодын.

Чурийвылыш, кап-кыл, койыш-шоктыш дене, очыни, ачаж гай улмаш. Ойлат ыле, ачаже шке жапыштыже пеш тале гармонист лийын. Эргыжат гармоньлан изинек шуманын. Икгаж вере шокташ кулеш - тудым ужын нангаят. Нунын классышт пеш талантан ыле. Пошкудо яллашке концерт дене коштеденыт - Упшерыш. Кусолаш...

- А йочаж годым ко лияш шонен?

- Школым пытарымек, военный училищыш тунемаш пурывеже ыле. Документымат колтен, йонылыш ом лий гын, пуренат улмаш да трук увертарымаш толеш: училищым петыреныт. Лач тиде жапыште армийым иземденыт. Ик пагыт кумыл вольшо кошто. Вара Йошкар-Оласе музыкальный училищыш кайыш, вараш кодын Юмыжо улак докан, лач театрыште Москваш тунемаш колташ удыр-рвезе-влакым погеныт. Тушко миен да иканаште налыныт. Тыге вич ийлан ойырлышна.

- Ойырлышда?.. Маннеда, шижмаш тунамак шочын улмаш?

- Могай-гынат шижмаш лийын докан. Тудо эреак серышым воза ыле. Кажне пайрем вашеш откырым колтен. Ну, колта, колта - йочат шоналтенат омыл. Вет кандашымше классыште веле тунемынам, вожылынам эше. Кажне каникуллан толеш да мемнан деке пура. Авам ден ачамым пеш пагален, нуныжат тудлан пеш кумылан улыт ыле. Пурывемекше, кочкаш шындат, чайым йуктат. Москва гыч полек деч посна ни гунам толын огыл.



Геннадий Копцев тукум шужарже

Сима да Эдик эргыж дене. Ача-аван шочмо сурт ончылно. 1960-шо ийла мучаш.

Институтыштак почеламутым, мурылан семым возкалаш тунале. Толмекше, йудым капка ончык лектын шинчына. А касше тунам могай мотор ыле! Тудо шкенжын почеламутшым лудеш, мура. Тиде, манеш, мыйын мурем. «Чевер удыр-продавщица...» Тунам лачак Василий Горохов дене коктын «Продавщица» мурым возеныт улмаш. Варарак «Эрвел лыве» шочын. Театрыште ыштымьшт годым Башкирийыш гастроль дене миеныт. Тыманмеш, манеш, полемыш пурен да Василийын мутшылан семым возен лектын. Эше Йошкар-Олашкат толын шуын огытыл улмаш, а «Эрвел лывым» тыште муреныт.

- А «йоратем» манын икымше гана кунам каласен?

- Шарнем, ик каникуллан тудо Москва гыч ялыш толын ыле. Манеш, айда Упшерыш, тушко Йошкар-Ола гыч Маргостеатр толын. «Саликам» ончыктат. Мыят тореш шым лий. Велосипедыш шындыш, да кудална. Мемнан ял гыч Упшерыш чодыра гоч кайыман ыле, асфальт лийын огыл. Спектакль деч вара чодыра дене мутланен ошкылына. А йудшо волгыдо... 1965 ийыште тудо институтым тунем пытарыш, а мый - школым. Коштыныт гастроль дене, оксам ыштен. А ик кастене мемнан деке толын пурат. Гена, изаже, енгаже да эше икмыняр ен... Мыйым йукташ толыныт. Ондакше, шонышым, марлан ом кай, эше эр. Вара, тыге савырныш, содыки йуым. Кок арня гыч суаным ыштышна.

- А ола илыш тендам лудыктен огыл, шке лук дечын посна?

- Тидын нерген шоналтенат омыл. Ойлат вет, йоратыме ен дене омашыштат сай. Суан дечын вара тудо олашке только. Пачер уке, тушкагудышто веле илен. Мый ялеш кодым. Памарыште почтышто ыштенам, операторлан. Ик жап гыч Йошкар-Олаш пашаш налыч, режиссёрын польшкалышыжлан. Тылеч вара ондакысе семынак эре пырля лийынна. Гастрольыштат, театрыштат, монгыштат. Южгунам воштылеш ыле: «Йоча жапыште пырля, самырык жапыште пырля, театрыште, монгышто... Кунам тый дечет утлем гын?» Теве ынде утлыш...

Олаште пеш кужу жап тушкагудышто иленна. Ондакше ик полемыште визытын: Богданов, Орлов, Андриянов, Гена да мый. Мыланна лумынак ик лукым пуленыт. Нуно гастрольыш каят, а мый кочкаш шолтемат, нуным вучен

шинчем. Пеш сай иленна. Вара посна полемым пуышт. А 1967 ийыште икшыван лийна. Гена пеш чот удырым вучен. Лумымат муын ыле. Удыр шочеш гын, манеш, Ларисам але Еленам пуэна. Эрге шочо. Ты жапыште мый Волжскышто лийынам, тудо Башкирийыш гастроль дене каен. Ятыр гана йынгыртен, маныт. Памар почтышто енгаже ышта ыле, ойлен: эрге шочын. Йывыртен, мутат уке. Эдик лумым пуышна.

- Йонылыш ом лий гын, шочшыда-влак коклаште - 14 ий. Кон кумылжо почеш?

- Генан. 14 ий гыч кокымшо икшывым ужмыжо шуын. Айда, манеш, эше ик эргым ыште, ик йоча - йоча огыл. Тудо адакат Моркышко гастроль дене кайышаш, а мый вич шагат эрдене йочам ышташ туналынам. Вашкеполышым ужыктыш да мыйым роддомыш нангаен кодыш, шкеже Моркыш кудале. Йочам ыштышым. Кугу эргым дене коктын эмымвер окна ончылно чуч гына огыт торштыл, тунар куаненыт, а мыйын шинчавуд йога, мылам удыр кулын.

Вара уныкан лийна. Уныкажым, удыр да ала-мо, пеш чот йората ыле. Уныкажат кочажын фотосуретшым кужу жап ончен шоген кертеш. Кокланже «Кызыт кочам ила ыле гын...» манын, кугун шулалта. Кочаже колымо годым аза лийын гынат, икте-весеышт деке йоратымаш туалет йорен огыл докан.

- А ешыште тудо могай айдеме лийын? Удырамаш умбаке кидым нолталын кертгын?

- Лийын, ик гана. Шична, сайын кутыралтен нална да тетла кидшым ик ганат нолталын огыл. Тудо айдемыже пеш писын ылыж каен кертше ыле. Шке йонылышыжымат писын умылен. Но весеылан коранымашым чоныштыжо ашнен огыл, кеч-коланат полшаш ямде ыле.

Йоча-влакым йоратен. Кажне кум ий гыч манме гай Шем тенызыш канаш коштынна. Икшыве-влакнат коктынат тушто лийыныт. Уныкажымат пеш чот нангайынеже ыле да ыш шукто.



Умыр пелаш. «Агытан мурымо годым» спектакль дене Пошкырт кундемшыште гастроль жапыште. Председательым Геннадий Копцев, а Зоям Тамара Копцева модыныт.

- «Трук колем гын, мыйым Памарыш намиен тойыза, вес вере йоршынат кийымом ок шу», — тиде тудын шомакше?

- Пытартыш жапыште мыскаражс мылам йоршынат ок келше ыле. Мый колем гын, манеш, Романов Ольош пелен тойыза, когылянна весела лиеш. Романовшо мемнан вел рвезе, пеш поро, весела ыле. Черланен колыш. А пытартыш кечылаште Гена ойганрак кошто. Чучкыдын шупшаш лектеш, ала-мо нерген шонкала. Мо, манам, лийын, мо нерген шонкалет? Ай, так, манеш. Колымыж деч ик кече ончыч вургемым мушкын сакенам ыле. Толын пурыш, мый, манеш, тыманмеш, шке вургемем шымартен сакем. Гладитлаш пиже. Юбилейже вашеш налме тройко костюмжо ыле, тувыр, туфльо, ик-кок гана веле чиен. Колем гын, манеш, тидым чиктен пыштет. Мом, манам, кулдымашым ойлыштат...

А тудо кечынже эрдене монго гыч «Паша деч вара садыш миен толам» манын лектын ошкыльо. Садым налыннат, кунчен пытарынеже ыле. Кечывал репетиций ик шагатлан пытыш. Тунам «Аксар ден Юлавийым» репетироватленыт. Спектакльыште тудо Йыландан рольжым модшаш ыле. Садыш кайымыж деч ончыч Гена мый декем пурыш да дипломатшым кодыш. «Дипломатетшым монго нангаяш мо?» — йодым. «Ай, ит нангай, тушто рольшамыч кият, кастене пашалан кулеш лийыт», — мане. Тыге эргына дене коктын садыш лектын ошкылыч, мый монго кайышым. Иктаж ныл шагат кастене, пашам пытарен, монго марте тора манын, эргым деке тушкагудыш кочкаш пурен. А тушеч вигак театрыш ошкылын. Шарнем, шым шагатланрак йынгыртыш: «Садыште пашам пеш шуко ыштышна. Иктаж-мом кочкаш ямдыленат?» — йодеш. «Ыштенам, — манам. — Лачак кинде уке, налын тол». «Уже налынам, — манеш, — пешак пушкыдо...» Тыге йукшым пытартыш гана шым шагат кастене колынам.

Ойлат, илыш — олма огыл, шерыжым-кочыжым ончылгоч пурлын ончаш ок лий. Кокланже илышын да мемнан пелен улшо айдемын кугытшым тудым йомдарымеке гына, пуйто кужу омо деч вара трук помыжалтын, чын аклен кертат. Но умыр икте, тудым мундыра семын монгеш от путырал: эртыше йонылышым от торло, айдемым, йомдарымеке, от портылто.

Ойлат, жап ала-могай черымат паремда, шучко ойгымат мондыкта. Но чыла неле-йосым, каргымашым, мыскылымашым чытен лектын, эн лишыл, эн йоратыме, эн жаплыме еннам йомдарен, ындыжым мыланна, марий-влаклан, умылаш туналман, очыни: кинде тений уке — вес ий шочеш, а Юмын пуймо талант мланде умбаке, ко пала, ала шудо ийлан ик гана веле толеш.

Юрий РУСАНОВ.

Марий Эл. – 1999. – 28 сентябрь.